

Quaderns de Bibliografia

BIBLIOGRAFIA VALLMOLLENCA VIII*per Antoni Gavalrà i Torrents*

Paraules clau: bibliografia local, municipi de l'Alt Camp, Vallmoll, catàleg de publicacions.

Resum: El treball està basat en una recopilació sistemàtica, comentada i crítica, si s'escau, de les publicacions que han aparegut en qualsevol vessant de l'àmbit de la recerca i que citen entre les seves pàgines el nom de Vallmoll. Les referències inclouen la localització del material i les pàgines on es troba. Es presenten classificats en blocs temàtics: A: "Monografies i altres treballs locals"; B: "Llibres i articles escrits per vallmollencs, tinguin o no relació amb la temàtica local"; C: "Bibliografia general", subdividida en "Aspectes generals", "Medi físic i demarcació territorial", "Medi humà i poblacional", "Agricultura, indústria i sectors econòmics", "Art", "Festes i Costums", "Religió i religiosos" i "Història global". Fins ara, i tal com resa el títol, hi ha set treballs precedents, publicats tots a la mateixa revista.

Abstract: This work is based on a critical, commented and systematic compilation of the publications which, widely or in a reduced quotation, mention the name of the village of Vallmoll. The references include location of material and pages where it is found, and they are classified according to their subject: A: "Monographs and other local studies"; B: "Books and articles written by inhabitants of Vallmoll"; C: "General bibliography", which is subdivided into "General aspects", "Physical environment and territorial district", "Human medium", "Agriculture, industry and economic sectors", "Art", "Festivals and Customs", "Religion and religious" and "Global history".

Aquest nou lliurament de bibliografia per treballar la vila de Vallmoll és continuació dels set anteriors, publicats a la revista que teniu a les mans, en els núm. 5, 9, 19, 21, 22, 25 i 28. La filosofia del treball és la mateixa que la dels estudis publicats anteriorment, per la qual cosa si se'n vol saber la motivació i la finalitat cal anar a llegir-la al primer treball del número 5 (maig de 1984), amb les lleugeres modificacions que s'hi van incorporar al segon treball, que corresponia al número 9 (maig 1986).

El bloc número 8 inclourà cinquanta noves entregues, des del número 576 fins al 624, continuació de les remeses anteriors.

A.- Monografies i altres treballs locals

576. GAVALDÀ TORRENTS, Antoni: "Oci i 'formació' de postguerra a través de commemoracions forçades: Cap als '25 años de paz' a una població del Camp de Tarragona", a *Espai i temps d'oci a la història*. XI Jornades d'Estudis Històrics Locals. Ed. Conselleria de Cultura, Educació i Esports. Govern Balear. Palma, 1993. 652 pàg. (pàg. 139-150)

Loc. sencer (BIEV)

La població de Vallmoll és retratada en una visió de les festes del franquisme. A partir d'una introducció general de la guerra i la postguerra al municipi, es fa un repàs de l'entrada dels franquistes a la població, amb misses, processons, visites a l'ajuntament, àrabs, etc., en una clara referència a una represàlia subtil. Posteriorment es fa una anàlisi de la festa del 15 de gener, festa de celebració de l'entrada dels guanyadors, explicant les *collonades* que organitzaven els capitosts, a l'Ajuntament, a l'església i, sobretot, a la Cooperativa, on els *mandamassos* feien discursos de recordança i on els capellans donaven patent de cors a allò que estava ben fet i allò que era mal fet, en sintonia sempre amb el règim franquista. S'aporta, tanmateix, el discurs de l'alcalde del 1959, esquerp cap a la ideologia republicana i alhora triomfal cap a la seva persona. La farsa conclou amb l'acord pel consistori de canviar la festa de Sant Sebastià pel fatídic 15 de gener, i per nomenar Franco com a *alcalde honorario*, seguint els dictats de la Diputació Provincial de Tarragona, encarregada en aquells anys de manar i controlar la vida en l'economia dels pobles i de mantenir-los en passivitat política burlesca.

B.- Llibres i articles escrits per vallmol·lencs, tinguin o no relació amb la temàtica local

577. *La colla del Castell*. Contes col·lectius ZER El Francolí. Alt Camp. Edita Ajuntament de Vallmoll. Valls, 1996. 114 pàg.

Loc. sencer (BPV)

Experiència didàctica coordinada pel mestre de l'escola Josep M. Calbet involucrant les escoles de la ZER a una innovació de lligam d'àrees curriculars. Els alumnes de l'escola de Vallmoll hi participen quasi de ple, en diversos treballs elaborats per alumnes de P3: A. Banús, D. Carbonell, O. Lara, P. León, G. Pibernat; P4: L. Domínguez, A. Expósito, S. Giralte, À. Lara,

Portada del llibre *La colla del Castell*, coordinat pel mestre Josep M. Calbet

P. Mallafre, S. Torrens, O. Ujaque; 3r Primària: M. Gavalda, L. Lopo, A. Martínez, M. Recasens, A. Revelles; 4t Primària: A. Galin, J.C. Garcia, F. Lòpez, L. Marín, F. Martínez, E. Miquel, J. Perelló, E. de la Torre; 5è: A. Lara, A. Nisa, M. Reig, M. Sánchez; 6è: C. Adán, M. Domínguez, E. Fernández, E. Lara, J. Lopo, M. Sòria; 7è d'EGB: D. Adan, E. Domingo, Y. Garcia, J. Lopo, E. Lopo, V. Nisa, O. Reig; 8è d'EGB: V. Briansó, J. Curto, M.J. Estil·les, J. Giralte, D. Lara, N. Lopo, M.A. Molina i E. Rufà. Els diversos treballs apunten aspectes interessants de creació i de concreció estilística per part d'algun bloc d'alumnes.

578. *En començar el dia. Un conte de Pere Calders. Il·lustrat pels alumnes del CP Mare de Déu del Roser. Vallmoll (Alt Camp). Zona Escolar Rural "El Franco-lí". Editorial Barcanova. Barcelona, 1995.* 48 pàg. sense numerar

Loc. sencer (BPV)

A partir del conte de Pere Calders, mestres i alumnes de l'escola de Vallmoll

aconseguien el premi Antaviana, a la Creativitat Infantil, en la seva primera convocatòria. El treball consistí a il·lustrar, de forma col·lectiva, un conte o poemes de l'autor. Els mestres que conduïren el treball van ser Josep M. Calbet i Cassanyes i M.R. Dasca Massip, i l'elenc d'artistes, els alumnes de 3r a 5è de Primària que citem: A. Galin, J.C. Garcia, F. Lòpez, L. Marín, F. Martínez, E. Miquel, J. Perelló, E. de la Torre, A. Lara, A. Nisa, M. Reig, A. Roldan, M. Sánchez, D. Sánchez, G. Soto, M.C. Adan, M. Domínguez, E. Fernández, E. Lara, J. Lopo i M. Sòria.

579. GAVALDÀ TORRENTS, Antoni: "La percepció nacional dels alumnes de Valls i l'Alt Camp, de 12-16 anys, davant de les eleccions i la predisposició a votar", a *Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp 23*. Ed. Institut d'Estudis Val·lencs. Valls, 1993, 102 pàg. (pàg. 65-78)

Loc. sencer (BIEV)

A partir d'estudis precedents de caire sociològic es repassa l'escassa incidència dels alumnes adolescents a participar-opinar en política. L'estudi se centra a treballar amb 381 alumnes, majoritàriament de 12 a 16 anys, per veure'n la seva possible implicació a votar en unes eleccions al Parlament de Catalunya del març de 1992. En aquest estudi s'interrelacionen la concepció nacional catalana amb el curs que cada alumne fa a l'escola o Institut, l'edat i el sexe, i naturalment en surten diverses variables i conclusions. Una d'aquestes és el fort component nacional en determinats segments d'enquestats en funció de la seva procedència.

Portada del llibre *En començar el dia*, conte de Pere Calders, il·lustrat per escolars del col·legi públic.

580. GAVALDÀ TORRENTS, Antoni: "La metodologia didàctica i el coneixement de Catalunya a l'Entorn Social", a *Seminari de Metodologia Didàctica Universitària III*. (Publicació a cura de J. Aymí, A. Gavalvà i A. Salvat). Departament d'Educació i Psicologia. Universitat Rovira i Virgili. Tarragona, 1993. 34 pàg.

Loc. pàg. 15 a 23 (BIEV)

Explicació dels canvis esdevinguts a Catalunya en temàtica d'ensenyament de les Ciències Socials a la formació inicial i al professorat en actiu, després de la recuperació de la Generalitat en monarquia. S'hi expliciten les diverses disciplines que han preparat professionalment els mestres per a la coneixença del territori, des de l'antiga assignatura de Coneixement de Catalunya fins a la d'Entorn Social.

581. GAVALDÀ TORRENTS, Antoni: "Crítica del llibre de Jordi Pomés i Vives. *Les 'Mataró's Potatoes' i el cooperativisme agrari al Maresme (1903-1939)*. (*La Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral*)". Caixa d'Estalvis Laietana. Mataró, 1991. 232 pàg., a *L'Avenç. Plecs d'Història Local*. Barcelona. Núm. 45. Juny 1993, pàg. 35-50 (pàg. 42)

Loc. sencer (BIEV)

Valoració del treball de Jordi Pomés, estudis del cooperativisme agrari. En conjunt s'apunta que s'està davant d'una obra interessant i se li suggereixen alguns aspectes a complementar en futurs treballs.

582. GAVALDÀ TORRENTS, Antoni: "Problemes de les edicions comarcals", a *Cultura*. Barcelona. Núm. 49. Ed. Depar-

LA PATRIA CATALANA.

REVISTA DE LITERATURA, CIENCIAS, ARTS E INTERESOS LOCALES.

SURTIRÀ DOS VEGADAS AL MES.

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ.	ADVERTENCIA.	PUNTS DE SUBSCRIPCIÓ.
VALLS: trimestre. rals 6. Fera " " " " 6y 1/2. En número sol. » 1.	No se publicará cap escrit sense la firma del autor com tampoch se retornaran los originals que no s'inserten.	VALLS: Administració carrer de Badrich, 16, extantada. Barcelona: Teixidó y Parera, Pl. 6. Los demás puntos remitirán el importe de la subscripción en sellos de correo
ANY 1.	VALLS 14 NOVEMBRE DE 1880.	NÚM. 3.

Año 1. Valls 23 de Mayo de 1871. Núm.º 1.

EL TEJEDOR.

Organo del Centro de las sociedades de tejedores
á la mano de la Nacion Española.

tament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, octubre 1993, 66 pàg. (pàg. 39-40)

Loc. sencer (BIEV)

Article valoratiu de l'actitud editorial dels centres d'estudis, on es posava en dubte el caràcter prepotent del Departament de Cultura de la Generalitat respecte al tema editorial. L'article que apareix a la revista va ser censurat en allò referent a crítica al Departament per un(s) censor(s) amb astúcia i elegància exquisida. S'hi denunciava l'escassa voluntat d'ajuda d'un Departament. La societat civil, s'hi deia, tan sols representava un subterfugi, per parlar-ne, però no per actuar-hi mancomunadament.

583. GAVALDÀ TORRENTS, Antoni: "La prensa en una ciudad mediana de Catalunya: Valls (Tarragona) a lo largo del siglo XIX. Lengua e ideología", a *Revista de Extremadura 10*. Ed. Asociación Cultural Amigos Revista de Extremadura. Cáceres, 1993. 120 pàg. (pàg. 79-85)

Loc. sencer (BIEV)

Treball divulgatiu de les 20 capçaleres de la premsa vallenga del segle XIX, amb una especial atenció a *El Tejedor* i a *La Patria Catalana*, periòdics que respectivament van ser, el primer, el portaveu dels teixidors de Catalunya i d'Espanya, i el segon, la punta de llança de la premsa en català, seguint les doctrines del catalanisme conservador.

C.- Bibliografia general

C1. Aspectes generals

584. *L'Alt Camp*. Direcció General del Patrimoni Cultural. Servei de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1992. 150 pàg.

Fotografia del llibre *L'Alt Camp*: Portal de la Creu.

Loc. pàg. 10, 13 i 103-107 (BIEV)

Excel·lent treball de síntesi, el qual, acompanyat de vint fotografies de Vallmoll, el fan summament atractiu. S'hi desgranen una visió panoràmica de la vila, per entrar després en l'explicació del castell,

Fotografia del llibre *L'Alt Camp*: Capelleta de Sant Magí.

l'església de Santa Maria, l'ermita del Roser, can Vallvé i altres edificis i elements d'interès. Entre aquests hi ha la volta del Roser, la volta de ca Llorenç —l'atorga a un sant inexistent—, l'habitatge de l'avinguda de Catalunya, 31, la capelleta de Sant Magí, la Vil·la Aymerich, la "Villa Remedios", el pont de la Rasa i ca Ballester.

585. AMIGÓ, Ramon: *L'ensenyança de la llengua catalana, des de Reus, sota el franquisme*. Edicions del Centre de Lectura. Reus, 1994. 135 pàg.

Loc. pàg. 84 (BIEV)

Llibre on es repassen les vicissituds que va patir la llengua catalana, per ser ensenyada durant els anys de domini del general i dels seus valedors. De Vallmoll, diu que hi va haver tres persones que es van inscriure durant l'època de la dictadura per estudiar la llengua del país, dues de les quals eren homes i una era dona, sense citar-los expressament.

586. *Nomenclátor de las ciudades, villas, lugares, aldeas y demás entidades de población de España formado por la Dirección General de Estadística con referencia al 31 de diciembre de 1940. Provincia de Tarragona*. Ed. Barranco. Madrid, s/d. 60 pàg.

Loc. pàg. 46 (BCLR)

Cens dels quatre nuclis habitats de Vallmoll. Hi inclou les dades següents: Vallmoll (capital), categoria de *villa*, 336 edificacions per a habitatge i 16 per a d'altres usos; 5 són d'una planta, 13 de dues, 119 de tres, 206 de quatre i 9 de més plantes. La població de dret en conjunt és de 944 habitants i la població de fet de 907. Hi consten, com dèiem, tres nuclis més, a part del de Vallmoll capital: Mas Carlons, Mas Vell i el Roser, classificats com a "casas labor" els dos primers i com a ermi-

ta el tercer. Les dades d'aquests tres llocs són enganyoses, ja que inclou les masies del terme sense concretar-les per partides.

587. VILA i CORCOLES, Àngel; ALAMAN i PORQUET, Eliseo; LLOR i VILÀ, Carles: *Enquesta de salut de l'Alt Camp i de la Conca de Barberà 1991-1992*. Ed. Promocions Econòmiques Valls, S.A. Provalls, Valls, 1993. 200 pàg.

Loc. pàg. 26 i 27 (BIEV)

Estudi minuciós, de qualitat, que concorda totalment amb el títol del treball. A través de l'enquesta, àmplia, ben documentada, es treuen unes conclusions de present i, sobretot, de futur, de múltiples aspectes dels hàbits de la població estudiada. Les referències de Vallmoll que hi surten són, d'una banda, la població a 31 de març de 1992, xifrada en 1.031 persones, i de l'altra que a la mostra de 830

Fotografia del llibre *L'Alt Camp*: habitatge de l'avinguda de Catalunya

persones estudiades, 62 corresponen a Vallmoll, classificades per edats, 11 de les quals són compreses entre 0-14 anys, 39 entre 15-64 i 12 en el segment d'edat dels 65 anys als 99.

C2. Medi físic i demarcació territorial

588. ANTON CLAVÉ, Salvador: "La estructura territorial y urbana del Camp de Tarragona. Una aproximación a partir del análisis de indicadores de movilidad territorial", a *Aportaciones en homenaje al profesor Luis Miguel Albentosa*. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1993. 558 pàg. (pàg. 363-392)

Loc. pàg. 391 (mapa) (BIEV)

Al mapa que dona suport al text s'hi contempla el municipi de Vallmoll.

589. URGELL, Josep M.: *Nova ordenació territorial, política i administrativa de Catalunya*. Editorial Pòrtic. Barcelona, 1975. 234 pàg.

Loc. pàg. 189 i 232 (BIEV)

Llibre en què es fa una defensa de la regió com a ens administratiu. Conseqüentment, assenyalava detalls de totes les poblacions de Catalunya, en la comarca respectiva, per reforçar al seva tesi. De Vallmoll hi figura la població de 1930 (1.071 habitants) i la de 1970 (869), amb un total de 202 habitants de menys, aspecte que implica en termes percentuals un 19%. També indica els 16,72 km² de superfície del terme municipal.

C3. Medi humà i poblacional

590. BONET DONATO, Maria: *Aproximació a la societat i economia de Tarragona a la plena Edat Mitjana*. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1996. 136 pàg.

Loc. pàg. 70 (BIEV)

Parla del registre notarial de 1348 en què surten els diversos corredors d'orella o comerciants de la fira. Un dels que surten citats és Pere Vallmoll, hostaler, sense que podem dir del cert que fos de la vila, tot i que pel cognom en devia provindre ell mateix o els seus avantpassats.

591. FLUVIÀ, Armand de: *Origen i escuts de cognoms catalans*. Col·leccionable núm. 5 del diari *Avui*. Barcelona, 1989.

Loc. pàg. 108 (IMHB)

Del març al novembre de 1989 el diari *Avui* publicà un col·leccionable, dins el suplement dels diumenges, sobre el títol que encapçala aquestes pàgines. De Vallmoll hi apareixen uns Ferran, els quals van rebre el 1746 el privilegi de noble en la persona del doctor en dret i tinent de corregidor de Tarragona, Ramon de Ferran i Biosca (mort el 1770).

592. GUAL VILÀ, Valentí: *La família moderna a la Conca de Barberà*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1993. 360 pàg.

Loc. pàg. 81 (BIEV)

Llibre de recerca de Valentí Gual, a l'estudiar documentalment les actes de baptisme, de defunció i de matrimoni de la comarca estudiada. De Vallmoll aporta la cita d'un mascle que es casà a la zona de Vilaverd-la Ribera. La xifra, exígua, demostra fins on arriba el magnífic treball, fet amb rigor, mostrant com cal deixar de banda intents anacrònics d'aficionats a la història que s'entretenen perdent el temps en si "és fill o filla de tal o qual...", sense incardinar-ho en un context global, seriós i comparatiu.

593. OLLÉ ROMEU, Josep (dir.): *Homes del catalanisme. Bases de Manresa. Diccionari biogràfic*. Rafael Dalmau, editor. Barcelona, 1995. 288 pàg.

Loc. pàg. 128 (BIEV)

A la biografia de Josep Gatell i Vidal (Valls 1864- Barcelona 1914), confeccionada per qui signa aquest article, s'hi diu que un dels participants a les Bases de Manresa va ser el vallenc referenciat, el qual era fill de pares vallmollencs.

594. *L'oferta formativa i la demanda professional a la comarca de l'Alt Camp*. Institut Català de Noves Professions. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1993. 100 pàg.

Loc. pàg. 17, 21-22, 51 i 98 (BIEV)

Estudi particularitzat de la comarca sobre què estudien els nois i noies i què demana l'empresa dels referits estudis. Atenent al títol, el treball se centra, sobretot, en l'estudi de la formació professional. Les cites de Vallmoll són força generals. S'hi diu que és una població situada en una cruïlla de camins; que té 1.034 habitants, l'any 1991; i que les empreses enquestades de Vallmoll són dues: Inmuro, SA i Finstral, SA.

C4. Agricultura, indústria i sectors econòmics

595. *L'àrea de la Cambra de Comerç i Indústria de Valls. Una realitat econòmica*. Ed. Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Valls. Valls, 1993. 192 pàg.

Loc. sencer (BIEV)

Llibre de l'estat de la qüestió referent a l'economia de la comarca i les perspectives de creixement, consolidació o retrocés, enfocat de cara al present i a un futur recent i proper. Els autors —que només consten als crèdits i no a la portada— són adscrits

al Gabinet d'Estudis de la Cambra Oficial de Comerç Indústria i Navegació de Tarragona, aspecte que d'una part és positiu respecte a l'especialització, però que de l'altra reafirma les mancances d'equips preparats de la comarca, sobre el tema que ens ocupa. Al llibre s'hi detecten petits errors, com el fet que al mapa comarcal hi figuri Masllorenç, que ara és del Baix Penedès, i l'exclusió dels Garidells, abans del Tarragonès i en l'actualitat de l'Alt Camp (pàg. 21), o el fet que en alguns casos es parli de Masllorenç com de l'Alt Camp (pàg. 95 i d'altres), circumstància que no desmereix ni de lluny la seva qualitat informativa.

La vila de Vallmoll, en el repàs de molts i molts temes, surt reflectida a bastament, igual que la resta de municipis, per tal que els autors, amb les dades a la mà, formulin les seves reflexions i prediccions. A tall sintètic les dades que hi apareixen de la població són:

- Població 1991: 1.034 habitants, que correspon a un 3,03% de la comarca; 16,70 km² d'extensió que significa un 3,07% del total d'extensió comarcal; i altitud de 161 metres sobre el nivell del mar.

- Evolució de la població: 869 habitants (any 1970), 912 (1976), 929 (1981), 997 (1986), 1.033 (1989), 1.068 (1990) i 1.034 (1991).

- Població de dret: 509 homes i 488 dones (any 1986), 527 homes i 507 dones (1991), la qual cosa implica un creixement absolut de 37 persones i relatiu del 3,7 per mil.

- Creixement vegetatiu: 6 persones l'any 1976, 5 el 1979, 4 el 1981, i 2 de negatives el 1986.

- Densitat de l'any 1991: 61,91 h./km², resultant dels 1.034 habitants assentats en una extensió de 16,7 km².

- Migracions internes de l'any 1988: Van arribar a Vallmoll 33 persones repar-

tides de la manera següent: 16 de la mateixa comarca, 8 de la resta de la província i 9 de la resta de Catalunya. Per contra, van marxar de Vallmoll 26 persones: 17 a altres municipis de la mateixa comarca, 7 a la resta de la província, 2 a la resta d'Espanya, excepte Catalunya.

- Previsió de població: per a Vallmoll, l'estudi preveu un taxa de creixement del 0,01 respecte al 1991 en contrast amb l'any 2000, la qual cosa significa que el municipi podria arribar a tenir en aquest darrer any 1.184 persones.

- Xarxa de carreteres: hi consta la T-751 de Vallmoll a la Masó.

- Oferta de places escolars per a l'any 1988 de l'escola pública: 1 unitat de preescolar amb possibilitat per a 30 alumnes ocupada realment per 17, i 3 unitats d'EGB amb capacitat per a 120 alumnes ocupada només per 98.

- Superfície agrària útil: del 77,8% conreat del terme s'ha passat al 59% entre els anys 1982 i 1989, seguint la tònica d'altres municipis.

- Distribució territorial de les empreses industrials de l'any 1989. Hi consten 10 empreses, amb un conjunt de 132 treballadors: 2 de fabricació de productes metàl·lics amb 3 treballadors, 2 de productes alimentaris i begudes amb 2 operaris, 2 de confecció tèxtil amb 36 treballadors, 1 de productes minerals no metàl·lics amb 1 treballador, 1 de construcció de maquinària i equips mecànics amb 20 operaris, 1 indústria de fusta i mobles amb 67 treballadors, i 1 qualificada d'altres indústries manufactureres amb 3 treballadors. En la qualificació de grans empreses industrials de l'Alt Camp del 1989 només hi consta Inmuro SA, amb 67 treballadors, dedicada a la indústria de la fusta i mobles.

- Habitatges construïts: 2 el 1981, 36 el 1982, 4 el 1983, 4 el 1984, cap el 1985, 2 el

1986, 3 el 1987, 5 el 1988, 12 el 1989 i 5 el 1990. Alhora s'assenyala que el 1989 a la vila hi havia 6 empreses amb 16 treballadors i igual nombre d'empreses el 1989 amb 18 treballadors.

- Distribució territorial de les empreses de serveis amb assalariats i nombre de cada una: 7 en total amb 63 persones. 1 de comerç majorista amb 1 persona treballant-hi, 2 de comerç minorista amb 18 persones, 2 de reparacions amb 7 persones, 1 de serveis de transport amb 4 persones, 1 de serveis de neteja amb 33 persones.

- Distribució territorial de les llicències fiscals del 1990 referides a indústria i serveis. Total 74, 37 de les quals corresponen a indústria i construcció, 23 a comerç i 51 a serveis.

596. BERGA LÓPEZ, Antoni: "Una aproximació socioeconòmica a la vila de Puigpelat (Alt Camp). El conreu de la vinya i la seva evolució al llarg del segle XVIII", a *Jornades sobre la viticultura de la conca mediterrània*. Edita Àrea d'Història amb al col·laboració de la Diputació de Tarragona. Tarragona, 1995. 824 pàg. (pàg. 26-44)

Loc. pàg. 27, 35, i 31-33 (mapes) (BIEV)

Cita diversos aspectes de Vallmoll en concordança als publicats al *Llibre de Vallmoll*. Aporta, a més, que el 1750 Vallmoll tenia 465 jornals de vinya i 2 fàbriques d'aiguardent.

597. *Estatuts de la Junta d'Obres del Ferrocarril de Tarragona a Pons proposats per l'Assemblea cel-lebrada el dia 14 de juliol de 1920 a la Casa de la Ciutat de Valls, i aprovats pel Consell Permanent de la Excma. Mancomunitat de Catalunya en reunió de 9 de Març de 1921*. Tipografia Editorial Tarragona. Tarragona, 1921. 14 pàg.

Loc. pàg. 9 (BIEV)

En la ressenya de la constitució de la Junta hi consta que Vallmoll hi tindria tres representants, els quals havien de ser nomenats per l'Ajuntament. De les tres persones s'especificava que almenys una havia de ser del consistori i la resta podien ser persones que no en formessin part.

598. SEGARRA BLASCO, Agustí: *Aiguardent i mercat a la Catalunya del segle XVIII*. Eumo Editorial. Vic, 1994. 270 pàg.

Loc. pàg. 40, 83 i 109 (BIEV)

Interessant visió de conjunt de la producció i el comerç de l'aiguardent català en un segle complet, la qual cosa fa que es vegi el desenllaç complet del període. Vallmoll surt referenciat en el repartiment de l'equivalent de l'aiguardent de l'any 1751, amb un import assignat de 200 lliures catalanes, aspecte que implica un 0,68% del total aportat pels diversos municipis. D'altra banda se sap, per la correspondència de l'empresa de Josep Morris, que el 1771-1772 aquest comprava licor a Vallmoll, entre d'altres poblacions del Camp, per a exportació. La darrera aportació textual és la compra que fa el vallenc Josep Moragas, el qual, el 1782-1783 compra una partida de 112 càrregues d'holanda a pagesos i rendistes de Vallmoll, sense que es vegi l'entrellat si és per a comerç propi o especulant per a d'altres compradors.

599. *Tarragona econòmica 1993*. Gabinet de Estudios. Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Tarragona. Tarragona, 1995. 290 pàg.

Loc. pàg. 7, 70, 145, 222, 248 i 264 (BIEV)

Llibre resum de l'economia de la província de Tarragona, en la que surt repetidament la població de Vallmoll en múltiples aspectes. En parlar de la demografia indica que va passar dels 1.040 hab. del 1992 als 1.066 del 1993, que representaven un pes comarcal del 3,10%, amb una densitat poblacional de 63,83 h./km², una mica superior a la mitjana comarcal, que era de 63,13.

Un segon aspecte és sobre el consum d'energia, que es xifra en 2.865.538 kw, la qual cosa representa l'1,20% del total comarcal. També explicita les inversions de noves empreses en comparança amb l'any anterior, citant que només hi hagué l'ampliació en una i no se n'instal·là cap de nova.

Un punt que també surt indicat es refereix al tema de la construcció en habitatges acabats segons el certificat final d'obra del Col·legi Oficial d'Aparelladors de l'Alt Camp. Així sabem que en el tram de 1985 fins a 1993 se n'enllestiren 47, distribuïdes per anualitats, respectivament, com segueix: cap, 2, 3, 5, 12, 5, 6, 8 i 6.

Un darrer apunt es refereix a l'impost d'activitats econòmiques de l'any 1993, xifrat en 92, repartits per les diverses branques com segueix: Indústria química (1), Indústria transformadora de metalls mecànica de precisió (6), Altres indústries manufactureres (16), Construcció (18), Comerç, restaurants i hotels (30), Transports i comunicacions (12), Institucions financeres, assegurances, serveis a d'altres empreses (2), i Altres serveis (7).

El darrer apartat es refereix a l'impost d'activitats econòmiques per sectors productius, amb una xifra total de 75, repartits entre els 38 per a Indústria i Construcció, els 21 per al comerç i 16 per al sector serveis.

C5. Art

600. AINAUD DE LASARTE, Juan: *Jaime Huguet*. Instituto Diego Velázquez, del Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Madrid, 1955. 46 pàg.

Loc. pàg. 19, 44 i làmina 9 (BIEV)

Un dels treballs pioners en l'obra d'Huguet és la de Joan Ainaud, el qual es refereix en algun moment, sintèticament, al retaule de Vallmoll.

C6. Festes i Costums

601. *Festa Major Vallmoll 1993. 13, 14, 15 i 16 d'agost*. Valls, 1993. 24 pàg. s. n.

Loc. sencer (BPV)

Típic programa de festa major, carregat de propaganda i salutacions de rigor. Com a actes destacats hi consta la inauguració de la il·luminació del castell i el pregó de la Festa Major a càrrec de la pedagoga, senadora i regidora de l'Ajuntament de Barcelona Marta Mata i Garriga.

602. *Programa de los actos religiosos que se celebrarán en la Villa de Vallmoll los días 15, 16, 17, 18 y 19 de Agosto de 1948 en honor de su excelsa Patrona, La Virgen de la Asunción, así como los recreativos y demás festejos populares*. 4 pàg. + 1 full solt

Loc. sencer (part.)

Programa típic de festa major en el qual destaquen la forma de fer dues agrupacions d'actes: uns de religiosos i uns altres populars. Entre els religiosos sobresurt la missa matinal i l'ofici solemne, el repartiment de bons per als pobres, la processó, el rosari i la missa de rèquiem a la parròquia en sufragi pels morts dels nacionals a la guerra d'Espanya. Entre els actes populars destaquen la ballada de sardanes, la sessió vermut i el concurs de

tir al plat. L'orquestra Sensació va ser l'encarregada d'amenitzar els balls.

C7. Religió i religiosos

603. PEREA SIMON, Eugeni: *El comportament religiós a Catalunya al segle XIX a la diòcesi de Tarragona. El compliment pasqual*. Edicions del Centre de Lectura. Reus, 1993. 156 pàg.

Loc. pàg. 35 i 93 (BIEV)

Magnífic llibre respecte a temes religiosos referits al clergat, al control del personal, a la pedagogia dels sermons, a les missions, al lligam entre política i religió, als fidels volgudament separats i als intents de reconduir-los, etc., que configuren una obra molt ben trobada. De Vallmoll hi ha una referència, extreta de les llibretes del compliment pasqual de 1460-1867, precisament el llibre més antic referit a aquest tema conservat a l'arxidiòcesi de Tarragona. La notícia que hi inclou fa referència al capítol de les ovelles esgarriades on hi consta que en la demanda de compliment pasqual, la dona d'un de Vallmoll, l'any 1867, "es justificava davant notari amb el paperet acreditatiu" assenyalant que "son marit ha complert en Canaries", indicant l'autor amb humor, sa, fi i càustic, que "qui sap si moguts per l'acció impetuosa del pare Claret, que l'any 1848 havia estat destinat com a missioner a les illes Canàries".

604. SARAGOSSA I PALLARÈS, Lluís, mn.: *Records de la meva vida*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1993. 242 pàg.

Loc. pàg. 9, 35 i 76-79 (BIEV)

Memòries del capellà espluguí que passà part del seu ministeri per la vila vallmollenca, tot i que no en cita res. Re-

Joan Farré Gual, metge de la vila, va ser un dels metges que va deixar més bon records. La població, en jubilar-se, li féu un sentit homenatge. A la fotografia feta al local de la Cooperativa el 26 de novembre de 1967 se'l veu dret parlant, acompanyat pels capellans de la vila Anton Novell i Josep Ollé, pels alcaldes de Vallmoll i Valls, Joan Ferré i Romà Galimany, respectivament, pel sr. Vidiella, secretari del municipi, i pel president del Col·legi de Metges de Tarragona, entre d'altres. (Foto: Trini Farré)

Joan Farré Gual, tallant el pastís de celebració en el dia del seu homenatge de la població de Vallmoll, al restaurant. L'acompanyen el president del Col·legi de Metges de Tarragona i l'alcalde de Vallmoll. (Foto: Trini Farré)

corda al metge Joan Farré Gual *Juanito de cal Garrell*, el qual també exercí a Vallmoll i se'n jubilà amb un merescut homenatge. Cita mossèn Borràs; indica que, provinent de Solivella, devia arribar a Vallmoll el 1902, aproximadament. Assenyala d'aquest que era entusiasta de Solidaritat Catalana i que per aquest motiu tingué fortes trifulgues amb un adversari de la vila, polític, al qual li deien la Guineu. Prossegueix indicant que de Vallmoll passà a Vila-seca pels volts de 1919-1920, tot i que sembla que el cor el tenia a Vallmoll, segons l'expressió de l'arquebisbe espanyol a la seu de Tarragona, Antolín López Peláez, que sembla que li deia que "tiene el corazón puesto en 'Valmol'...", així, tal com sona.

C8. Història global

605. ANGUERA, Pere: "Notes per a la quantificació del carlisme actiu a la Catalunya meridional durant la Guerra dels Set Anys", a *Miscel·lània en homenatge al P. Agustí Altisent*. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1991. 604 pàg. (pàg 449-460)
Loc. pàg. 452 (BIEV)

En la ressenya de poblacions amb carlins surt Vallmoll, amb 13 censats, els quals ralaciona amb els habitants del 1842, que eren 827; això el porta a dir que els homes en teòrica edat de combatre eren 82, la qual cosa prefigura, de forma no exacta, que un 15,85% dels homes aptes per enrollar-se seguien la petjada carlina, xifra considerada de les baixes de la comarca.

606. ANGUERA, Pere: *Els malcontents del corregiment de Tarragona*. Col·lecció Episodis de la Història. Rafael Dalmau, editor. Barcelona, 1993. 96 pàg.
Loc. pàg. 52 (BIEV)

En el capítol sobre la quantificació dels malcontents cita dues relacions. A la primera, en cita 44, i a la segona relació, 42, aquesta darrera datada a Tarragona el 28 de febrer de 1828. Tanmateix s'hi inclou els nombre de veïns, xifrat per a la població en 175.

607. ANGUERA, Pere: "El catalanisme a les comarques meridionals", a *Cent anys de catalanisme*. Document que reprodueix els textos dels plafons de l'Exposició *Cent anys de catalanisme a les comarques tarragonines*. Reus, 1993. 20 pàg. (pàg. 7-9)

Loc. pàg. 7 (BCLR)

A l'Assemblea Catalanista de Reus de 1893, s'hi indica que hi participà un component de Vallmoll.

608. BERTRAN, Prim: "L'orde de l'Hospital a Catalunya. Els inicis", a *L'Avenç*, Barcelona, núm. 179, març 1994, 68 pàg. (pàg. 22-27)

Loc. pàg. 23 i 25-26 (BIEV)

Article científic i divulgatiu sobre l'orde religiosomilitar dels hospitalers. Se citen les comandes hospitaleres anteriors al segle XIV, entre les quals hi ha la de Vallmoll, documentada a partir del 1205, així com la valoració de les comaneries de l'orde de l'Hospital, després de la incorporació de propietats del Temple, on també surt la de Vallmoll, amb un valor de 175 lliures barceloneses. Respecte a les comandes hospitaleres cal indicar que a la comarca de l'Alt Camp només hi havia la de Vallmoll, i en el conjunt de les comarques de Tarragona n'hi havia tres més, totes documentades més tard que la de Vallmoll: l'Espluga de Francolí (1255), Amposta (1157) i Ulldacona (1227).

609. BONET i ESTRADÉ, Manuel: "Un exemple d'arrendament de la Comanda de l'Espluga de Francolí a finals del segle XVII", a *Actes de les primeres jornades sobre els ordes religioso-militars als Països Catalans (segles XII-XIX)*. Diputació de Tarragona. Tarragona 1994. 616 pàg. (pàg. 397-402).

Loc. pàg. 398-399 (BIEV)

Les cites de Vallmoll cal situar-les en el treball pioner de Miret i Sans sobre la qüestió de la comanda. Econòmicament parlant, trobem que la comanda de Vallmoll apareix per dues bandes: en certes ocasions lligada amb la de Celma i en d'altres sola. Integrada en Celma hi és l'any 1432, el 1433 i el 1466 i sola a la primera meitat del segle XV. En totes les ocasions s'hi indica el moviment econòmic que tenia. Tanmateix, en un altre aspecte hi consta la visita prioral de 1660, amb el valor de les rendes de les diferents comandes. La comanda de Celma-Vallmoll amb 800-900 lliures aportava un percentatge del 5,23% del valor total.

610. CUBELLS i LLORENS, Josefi-na: "Capbreu de la Cartoixa. Els dominis de Scala Dei en la comarca de Valls", a *Quaderns d'Història Tarraconense VIII*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1989. 146 pàg. (pàg. 31 a 55)

Loc. pàg. 33 i 55 (BIEV)

Parla de diverses partides subjectes al pagament de drets al monestir, al segle XV, situant-ho a ulls d'avui sense una concreció del tot específica. Respecte a Vallmoll cita la partida del Cabiscol, amb el rec del mateix nom [en l'actualitat és vallenca], i la partida dels Fontanals, amb els recs dels Fontanals i del Cabiscol.

611. DUCH i PLANA, Montserrat: *República, reforma i crisi. El Camp de Tarragona (1931-1936)*. Edicions El Mèdol. Tarragona, 1994. 188 pàg.

Loc. pàg. 22, 33, 64, 80-81, 90, 96, 113, 126, 130, 137, 162, 164 i 166 (BIEV)

Magnífic llibre que en part és fruit de la tesi doctoral de l'autora. En alguna part convindria una revisió a causa de la investigació que hi ha hagut després de la seva presentació, així com la precisió exacta dels municipis de les comarques, a tenor de la nova divisió territorial. A través de les pàgines s'hi escolen moltes referències de l'Alt Camp i en concret de Vallmoll.

El 1931, a la vila, actuava com a partit el Centre Republicà Federal; en la consulta del referèndum de l'Estatut votà un 85,2% sobre el cens total; en el recompte de cases religioses a Vallmoll n'hi figurava una. Tanmateix s'hi indiquen els nous noms dels carrers de Vallmoll, com són el de Joaquim Costa, Pau Iglésies, Francesc Ferrer, Pi i Margall, Doctor Robert, Prat de la Riba, plaça de la Llibertat i Layret.

El 1932 se celebrà l'aniversari de la constitució de la República, amb un acte en el qual intervingué el director de *Tarragona Federal*, i que l'ajuntament va haver de ser amonestat pel governador, per la inhibició en trencar les barreres entre el cementiri civil i el religiós, com corresponia.

El 1933, s'hi indica que hi havia 5 grans propietaris agrícoles, en funció que pagaven més de cent duros cadascun, per la contribució territorial, essent, particularment important aquesta xifra en relació a la resta dels de la comarca; que hi havia 3 propietaris, en la categoria de corresponsals, socis de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, entitat que agrupava, per aquells anys, els contraris a la reforma que estava aplicant la República en temàtica agrària.

El 1934, que a les eleccions municipals del 14 de gener es presentaren dues candidatures: la Unió Republicana i l'Acció Catalana Republicana, amb resultats que segurament s'hauran de revisar; que el 1934 els índexs d'analfabetisme de la població eren alts, de l'ordre d'un 25% per a majors de 22 anys; que va ser substituït l'ensenyament religiós a la vila quan la matrícula era de 61 xiquets i xiquetes a les escoles privades.

Tanmateix, en algun passatge del llibre reafirma el poder del trentisme, rama escindida de la CNT, al municipi, durant la República, aspecte ja estudiat, en profunditat, en d'altres recerques.

612. FUGUET i SANS, Joan: *Templers i hospitalers, I*. Guia del Camp de Tarragona, la Conca de Barberà, la Segarra i el Solsonès. Rafael Dalmau, editor. Barcelona, 1997. 94 pàg.

Loc. pàg. 10, 16 i 25 (mapes) i 14, 24, 26-28, 61, 75, 76 i 82 (BIEV)

En el magnífic treball de l'especialista Fuguet se cita Vallmoll quan poc després de ser traspasada la comanda del Temple a l'Hospital, al segle XIV, els rèdits de la de Vallmoll era de 175 lliures, agrupant-se les possessions del Camp de Tarragona a l'entorn de la casa de Vallmoll, i que a començament del segle XV s'integrà a la comanda de Celma. Tanmateix, explica la comanda de Vallmoll, des de les possessions de l'Hospital el

1184, a la constitució de la comanda el 1205, situada a la quadra de l'Hospitalet, a Puigpelat. Aquesta no era l'única casa pròpia ja que indica que almenys tingué una heretat al terme del Codony, al Morell, i una altra al terme de Cambrils i Vilafrunty.

613. GUASCH i DALMAU, David: "La Comanda de la Joncosa del Montmell", a *Actes de les primeres jornades sobre els ordes religioso-militars als Països Catalans (segles XII-XIX)*. Diputació de Tarragona. Tarragona 1994. 616 pàg. (pàg. 117-120)

Loc. pàg. 120 (BIEV)

Conta que el comanador fra Pere Gil, de la casa del Temple de la Joncosa, con-

Fotografies del llibre *L'Alt Camp*: ermita del Roser i signatura de l'arquitecte Jujol, restaurador de l'ermita.

juntament amb Arnaldeta d'Alterriba, abadesa de Vallfogona de les Monges, concediren, el 1246, a Guillem de Rocafort, de Vallmoll, una peça de terra a cens de tres quarteres d'ordi.

614. HERAS CABALLERO, Pedro Antonio: *El sexenio democrático en la ciudad de Tarragona (1868-1874)*. Col·lecció Moll de Costa. Tarragona, 1994, 344 pàg.

Loc. pàg. 129, 131, 194, 298, 304 i 310 (BIEV)

A la tesi doctoral de P. Heras hi ha tres referències sobre la vila de Vallmoll. Una s'hi refereix quan dóna detall dels partits monàrquics liberals en el qual hi consta, al Comitè, el vallmollenc Francesc Estil·les, resident a Tarragona, al carrer Gasòmetre, de 31 anys, manyà, oficial de la milícia el 1868, de la quarta companyia. Pocs temps després, el referit Estil·les es passà als republicans, per abandonar-los al no ser presentat com a regidor. Una segona referència és respecte a Agustí Huguet Colomé, de 57 anys, vidu, pertanyent a la Junta de la Societat de Cuberos, el 1870. Huguet formava part dels militants republicans federals benèvols. La tercera cita és sobre Nicasi Cisteré Cisteré, de 41 anys, solter, amb domicili a la plaça de les Cols de Tarragona, de professió adroguer, el qual va ser exclòs de la milícia, l'abril del 1874, per suposar-se-li idees carlistes.

615. PALAU RAFECAS, Salvador *el Galo: 800 molins fariners de Catalunya. Des del Sénia i l'Algars al Cardener-Llobregat*. Edita Museu-Arxiu Comarcal de Montblanc. Santa Coloma de Queralt, 1994. 182 pàg.

Loc. pàg. 70 (BIEV)

El Galo cita, igual com ho va fer en el primer llibre d'inventari, el molí de Vall-

moll o del Senyor, el qual, a la dècada dels vuitanta del segle XX, va ser completament destruït, i del qual, ara, només en queden el rodet i poca cosa més, guardades a l'exterior del castell, invitant a que la rapinya artística hi faci la resta.

616. PASQUAL DE PANNO, Francesc: *Motines de Catalunya* (a cura d'Isabel Juncosa i Jordi Vidal). Curial. Barcelona, 1993. 239 pàg.

Loc. pàg. 172 (BIEV)

Transcripció d'un text de l'època, posat al dia per dos especialistes, sobre el període de 1620 a 1640, en el qual s'emmarca la guerra dels Segadors. Explica un fet succeït el 16 de setembre de 1641 quan en va fer el canvi de la duquessa de Cardona i els seus fills, engarjolats, pels ambaixadors de Catalunya, presos a Madrid, aspecte que es concretà a Tarragona i a Vallmoll, el 26 de setembre, amb acompanyament de soldats vestits de gala per a l'ocasió.

617. ROVIRA i GÓMEZ, Salvador-J: *La desamortització de Madoc a la província de Tarragona (1859-1886)*. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1987. 622 pàg.

Loc. pàg. 9, 42, 233-234, 246, 249, 515, 544, 555-556 i mapes pàg. 67 i 250. BIEV

Cenyint-nos als aspectes més rellevants de Vallmoll hem d'assenyalar que hi figuren un seguit de finques desamortitzades, les quals classifica de la forma següent: 1 de beneficència-rústica, d'horta, a la partida dels Censals, provinent de l'hospital de Valls; 3 de clergat-secular rústica, d'horta, a les partides de l'horta de la Vila, l'Horta Novella i el Camp de l'Alzina, respectivament, pròpies de la rectoria vallmollenca; i 4 de propis-urbana, una casa —coneguda com la Premsa de l'Oli— i un

corral i dos solars —un era conegut com el Joc de la Pilota—, situats als carrers del Raval i al de l'Hospital.

Respecte a les 7 finques alienades n'indica si és solar, casa i si és horta o rústica amb les àrees de cabuda. Assenyala que dues se les feren seves uns ciutadans de Tarragona, dues més foren adquirides per veïns de Vallmoll —Gabriel Ballester i Josep Llorens i Dalmau—, i les tres restants passaren a mans vallenques.

618. ROVIRA i GÓMEZ, Salvador-J.: “Anticipació de diners a productors d'aiguardent per part dels comerciants de Reus (1750-1799)”, a *Quaderns d'Història Tarraconense VII*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV-Diputació de Tarragona. Tarragona, 1988. 194 pàg. (pàg. 143-160). Idèntic a *Jornades sobre la viticultura de la conca mediterrània*. Edita Àrea d'Història amb al col·laboració de la Diputació de Tarragona. Tarragona, 1995. 824 pàg. (pàg. 795 a 810)

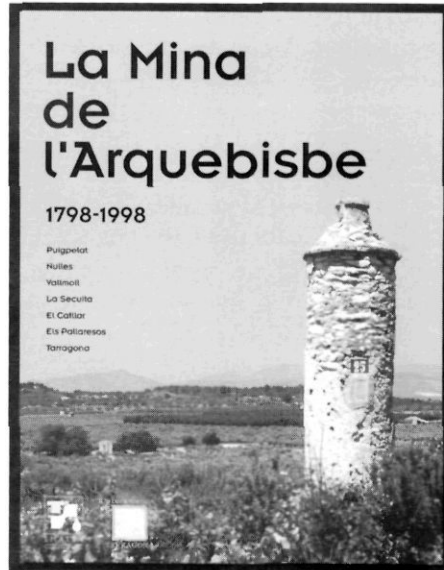
Loc. pàg. 155 i 158 per a la primera versió, i 805 i 808 per a la segona (BIEV)

A la relació per localitats de les escriptures de reconeixement de deute a favor dels comerciants de Reus, situades a l'apèndix, hi consta una escriptura de deute al comerciant de Vallmoll Pere Juncosa per 100 lliures, xifra sensiblement baixa si la comparem amb d'altres municipis propers.

619. SÁNCHEZ REAL, José: “El método en la arqueología tarraconense. El acueducto de las Ferreras”, en *Quaderns d'Història Tarraconense XII*. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1993. 194 pàg. + làmines.

Loc. pàg. làmines -2- (BIEV)

A les làmines s'hi fa avinent el nom de Vallmoll, pel detall del traçat de l'aqüe-

Catàleg de l'exposició feta per celebrar els dos-cents anys de l'arribada de l'aigua a Tarragona per la Mina de l'Arquebisbe, després de la reparació que hi féu l'arquebisbe Joaquín de Santiyán y Valdivielso, en el segle XVIII. El recorregut total al terme és de 4.095 metres, i hi consten disset torres.

ducte del Francolí, dibuixat per I. Valentines. A un extrem s'hi llegeix també l'aqüeducte del Pont d'Armentera, conegut com la mina de l'Arquebisbe, amb les cotes del terreny per on circula.

620. SECALL i GÜELL, Gabriel: “La sinagoga de Valls i el seu entorn sòcio-religiós”, a *Quaderns d'Història Tarraconense VIII*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1989. 146 pàg. (pàg. 7 a 30)

Loc. pàg. 11 i 28-29 (BIEV)

A l'apèndix antroponímic i toponímic del treball hi ha diverses referències de jueus de Vallmoll. Així sabem que a la reunió extraordinària de jueus de Tarragona, Valls i Vallmoll de 9 de juliol de

1343 hi assistiren per aquesta població Bonet Lobell, David de Gauges i Astruch Areto.

621. SORONELLAS MASDEU, Montserrat: *Catàleg de l'Arxiu Històric de la Selva del Camp. Fons municipal i fons de la Comuna del Camp*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1993. 810 pàg.

Loc. pàg. 761 i 775 (BIEV)

Les dues notícies que hi apareixen de Vallmoll es refereixen al fons de la Comuna del Camp. La primera, inclosa dins del bloc d'Hisenda, en l'apartat de tresoreria, i pel que fa a les relacions de despeses de guerra, hi consta la relació de càrregues de llenya lliurades a l'exèrcit el 1648-1649. La segona notícia, inclosa en l'apartat de col·leccions factícies, en el punt de pergamins, tracta d'una carta del rei Martí, emesa el 27 de març de 1399, per la qual concedeix a tots el pobles del Camp i a la ciutat de Tarragona l'indult de pagament d'imposicions per un període de 17 anys. S'hi assenyalà, però, que en queda exclòs, específicament, la població de Vallmoll. El darrer document indica que va ser dat a Saragossa, segellat pel notari Raimon Gombau.

622. SUBIRATS PIÑANA, Josep: *Pilatos 1939-1941. Prisión de Tarragona*. Editorial Pablo Iglesias. Madrid, 1993. 244 pàg.

Loc. pàg. 134 (BIEV)

Entre els afusellats a Tarragona, com a conseqüència de la guerra d'Espanya, cita Salvador Estil·les Vidal, amb cognoms equivocats, com la majoria dels que fins ara han escrit del tema.

623. VALLVERDÚ MARTÍ, R.: "Aportació a la defensa de Tarragona i el seu cost durant la tercera carlinada", a *Quaderns d'Història Tarraconense XIII*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1994. 318 pàg. (pàg. 277-304)

Loc. pàg. 279 i 300 (BIEV)

Cita Vallmoll com una de les viles fortificades, el 1874, per evitar les escomeses de les tropes. A l'apèndix assenyalà els ciutadans tarragonins titllats de carlins per la comissió depuradora de l'Ajuntament de Tarragona, i, posteriorment, separats de la Milícia Nacional, entre els qual s'hi troba el vallmollenc Nicasí Cisteré i Cisteré, de 41 anys, solter, de professió adroguer, resident a Tarragona.

624. VALLVERDÚ MARTÍ, Robert: *El tercer carlisme a les comarques meridionals de Catalunya 1872-1876*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1997. 440 pàg.

Loc. pàg. 43, 51, 101, 128, 134 i 223 (BIEV)

Una de les notícies és que el 24 d'abril de 1872 en un ambient de preguerra es notaren moviments de tropes a diversos indrets, entre les qual se cita Vallmoll, on els voluntaris carlins començaren a organitzar-se a les muntanyes properes, anotant tanmateix la contrarèplica de l'any següent. Del 1874 cita que un tal Pauet dels Garidells recorria armat els voltats de Vallmoll o que, aquest mateix any, 1.200 carlins es presentaren a la vila a cobrar la contribució de guerra. La darrera notícia de la vila és que aquesta era fortificada.